

ฉันท์เขาวพจน์

พิมพ์แจกในงานฌาปนกิจศพ

นางชม ฉัตรกุล ณอยุธยา

ณวัดยานนาวา

วันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๘

ฉันท์เขาวพจน์

ม.๑

พิมพ์แจกในงานฌาปนกิจศพ

นางชม ฉัตรกุล ณออยุธยา

ณวัดยานนาวา

วันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๘

ฉันท์เยาวพจน์

พิมพ์แจกในงานฌาปนกิจศพ

นางชม ฉัตรกุล ณออยุธยา

ณวัดยานนาวา

วันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๘

ชม ฉัตรกุล ณอยุธยา

.ชาคะ วันจันทร์ที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๔๒๔

มรณะ วันเสาร์ที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๔๗๖

คำปรารภ

ในงานฉาปนกิจศพมารดา ม.ล. สนิท ฉัตรกุล ข้าพเจ้าใคร่จะเขียนหนังสือสำหรับ แจกเป็นที่ระลึกแก่สักเรื่องหนึ่ง เพื่อเป็นปฏิการตอบแทนในไมตรีที่ ม.ล. สนิท ฉัตรกุล กับ ข้าพเจ้าได้มีอยู่ต่อกันมาช้านาน แต่เวลากำหนดงานกระชั้น ไม่มีโอกาสที่จะทำเช่นนั้นได้ ข้าพเจ้าจึงแนะนำให้ ม.ล. สนิท ฉัตรกุล ไปขอเรื่องสำหรับพิมพ์จากหอสมุดแห่งชาติ ก็ได้เรื่อง “ฉันท์เขาวพจน์” ซึ่งได้พิมพ์อยู่ในหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้ายินดีอนุโมทนา เพราะการที่ ม.ล. สนิท ฉัตรกุล ได้จัดพิมพ์เรื่องนี้ขึ้น นอกจากเพิ่มจำนวนหนังสือในภาษาไทยขึ้น อีกเรื่องหนึ่งแล้ว ยังได้มีโอกาสรักษาบทกลอน บทเด็กเล่นบางบท ซึ่งเป็นสมบัติของไทยโดยแท้ไว้ เพราะประเพณีบางอย่างที่ไม่เกี่ยวข้องกับความจริงก้าวหน้าของโลก เราควรถนอมของเราไว้ เพื่อเป็นเครื่องหมายแห่งชาติ

ถ้าแทนที่จะได้ยินว่า “ฝนตกแดดออก นกกระจอก
เข้ารัง” กลับไปได้ยินว่า

“Humpty Dumpty sat on the wall,
Humpty Dumpty had a bad fall.”

ดั่งนี้เป็นต้น ก็จะเป็นที่เสียใจหาน้อยไม่

พระยาอนุমানราชชน

บ้านถนนสุริวงค์

วันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๘

คำนำ

หม่อมหลวงสนิท ฉัตรกุล มาแจ้งความจำนงค์ว่า จะใคร่พิมพ์หนังสือสักเรื่องหนึ่ง สำหรับแจกเป็นที่ ระฤกในงานฉาปนกิจศพ นางชม ฉัตรกุล ฌ อยุธยา ผู้เป็นมารดา กรมศิลปากร แนะนำให้พิมพ์เรื่อง “ฉันท์เขาวพจน์” ซึ่งมีต้นฉบับเป็นตัวเขียนรักษา ไว้ในหอสมุดแห่งชาติ ม.ล. สนิท ฉัตรกุล มีความยินดีรับพิมพ์ตามแนะนำ

ในการพิมพ์หนังสือเรื่อง “ฉันท์เขาวพจน์” นี้ กรมศิลปากรขอแถลงถึงเรื่อง บทกลอนกล่อมเด็ก, ปลูกบเด็กและบทเด็กเล่น ซึ่งต่อเนื่องมาถึงเรื่อง ฉันท์เขาวพจน์เสียก่อน บทกลอนกล่อมเด็ก, ปลูกบ เด็กและบทเด็กเล่น ย่อมจะมีกันอยู่ เห็นจะทุกชาติ ทุกภาษา เพราะมีธรรมดาทั่วไปในหมู่มนุษย์ทุกชาติ เด็กๆ ย่อมจะจำบทกลอนชนิดนี้ได้ไม่มากนักน้อยแทบ ทุกคน และบทกลอนบางบทก็เห็นจะเป็นของเก่าแก่ สืบต่อกันมาทางปากช้านาน ทำไมบทกลอนเหล่านี้ จึงคงสืบต่อด้วยปากจำกันได้สืบมา ไม่สาปสูญไป ก็น่าจะเป็นด้วย โดยปกติของมนุษย์มักชอบฟังเรื่องราว

นิยายนิทาน ถ้าเรื่องนั้น ผูกขึ้นไว้เป็นบทกลอนก็
 ฟังเพราะหู ชวนให้จำได้ง่าย แต่ก่อนที่จะรู้จักฟัง
 บทกลอนเป็น ให้ได้เรื่องราว ก็จะต้องได้ยินได้ฟัง
 บทกลอนสำหรับเด็กมาก่อน ธรรมดาบทกลอน ถึง
 ว่าจะเป็นเรื่องอย่างที่ได้ร่ำเรียนก็ดี ผู้ต้นคิดที่ผูก
 ขึ้น ก็มักเอาความคิดความอ่านและขนบธรรมเนียม
 ประเพณีหรือสิ่งของที่มิอยู่ในสมัยผู้แต่ง เข้าไปแทรก
 อยู่ในบทกลอนที่แต่งขึ้น โดยที่ตนเองไม่รู้สึกรู้หา
 มุ่งหมายไว้ ว่าความคิดความอ่านเหล่านั้น จะเป็น
 ประโยชน์แก่การศึกษาในคนรุ่นหลัง เพราะ บท
 กลอนของเก่าที่เล่าหรือจดจำกันได้สืบมา ถ้ายังไม่
 ถูกแก้ไขข้อความและคำในภาษาแล้ว ย่อมจะเป็นตัง
 หนึ่งแวนฉายให้เห็นเรื่องราวในครั้งเก่าก่อนที่เร้นอยู่
 ได้ดี ยกตัวอย่าง เช่น เวลาพวกเด็กๆ จะเล่นซ่อน
 หาหรือเล่นอะไร ต้องการให้คนหนึ่งรับเคราะห์เป็น
 ผู้อยู่โยง ก็จะมีการล้อมกันเป็นวง แล้วคนหนึ่งตั้ง
 ตัวเป็นหัวหน้าเอาเอง เอามือชี้ไปที่ตัวเด็กคนอื่นที่
 ละคน ปากก็ร้องว่า “กะเกยเลยละกุงกะมุไม” ถ้า

ก

มีเด็กมากด้วยกัน บางทีก็ไชน้งกันเป็นวง แหมมือ
ทั้งสองข้างลงกับพื้น แหมมือจี้ปากคำว่า “จี้จี้” เป็น
ทำนองเดียวกัน ถ้าใครถูกจี้ด้วยคำสุดท้ายในบทก็
ออกไปจากวง ทำเช่นนั้นวนเวียนไปหลายหน จน
เหลือคนสุดท้ายก็รับเคราะห์เป็นผู้อยู่โยง การเล่น
ของเด็กชนิดที่กล่าวนี้ ปรากฏว่ามีอยู่ทุกชาติทุก
ภาษา บทที่ใช้ร้อง ก็เลื่อนเปื้อนฟังไม่ได้เรื่องได้
ราวเหมือนกัน นักปราชญ์ชาวตะวันตกที่ใฝ่ใจใน
เรื่องชนิดนี้ ได้รวบรวมบทที่เด็กชาติต่างๆ ใช้ร้อง
เล่นกัน แล้วเอามาเปรียบเทียบพิจารณา คือทำการ
ค้นคว้าหาความรู้จึงเห็นได้ว่า วิธจี้จี้มีลักษณะ
คล้ายคลึงกับวิธที่ชนชาติป่าเถื่อนอนารยชนยังคงใช้อยู่
สำหรับเสียดหาตัวผู้ที่จะไปทำการอะไรอย่างหนึ่ง เป็น
ต้นว่า ออกไปสู้รบตบมือตัวต่อตัวกับศัตรู หรือต้อง
ออกไปฝ่าอันตราย หรือเป็นผู้ที่จะต้องรับเคราะห์ถูก
ฆ่าบูชาญเป็นต้น เพราะฉะนั้นจี้จี้เห็นจะเป็นวิธ
เดียวกับที่กล่าวมาข้างต้น ที่สืบมาแต่สมัยดึกดำ
บรรพ์ ซึ่งต่อมามนุษย์มีความเจริญดีขึ้น ได้เลิกใช้

เสียแล้ว จะคงเหลือเป็นเค้ามาให้เห็นรางๆ ก็ที่เป็น
 การเล่นของเด็กเท่านั้น เพราะเด็ก ๆ กับชนชาติป่า
 เถื่อนที่ยังไม่เจริญ ก็มีลักษณะต่าง ๆ คล้ายคลึงกัน
 น่าจะเป็นด้วยเหตุผลเช่นนั้น ชาวประเทศที่รุ่งเรือง
 เขามักรวบรวมบทกลอนจำพวกนี้ไว้ มีบทกล่อม,
 บทปลอบและบทเล่นของเด็กที่มีอยู่ในภาษาของเขา
 เพราะได้ประโยชน์ที่จะรักษาคติประเพณีของเดิม ซึ่ง
 เป็นสมบัติของชาติไว้ และอีกอย่างหนึ่งก็ใช้เป็น
 หนังสือสำหรับเด็กอ่านได้ด้วย เพราะเด็ก ๆ มีความ
 คิदनึกโลดโผน เรื่องชนิดนี้ตลอดจนนิยายนิทาน
 จึงเป็นที่ชอบอัธยาศัยของเด็ก ขวนให้เด็กชอบอ่าน
 ชอบฟัง มากกว่าเรื่องชนิดอื่น

ว่าในส่วนบทกล่อม, บทปลอบและบทเล่นของ
 เด็กในภาษาไทย สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยา
 ดำรงราชานุภาพ ได้ทรงดำริรวบรวมบทที่มีอยู่แพร่หลายใน
 กรุงเทพฯ พิมพ์เป็นเล่มหนังสือขึ้นเมื่อพ.ศ. ๒๔๖๓ แล้วทรงแจก
 จำหน่ายนั้น ไปยังเจ้าพนักงานอำนวยการโรงเรียน
 ต่าง ๆ ตามหัวเมือง ขอให้ช่วยสืบหาบทกลอนอัน

ไว้กันอยู่ในหัวเมืองนั้น ๆ แล้ว จัดส่งมาให้หอสมุด ฯ
 ในเวลาหอสมุดแห่งชาติ มีบทกลอนจำพวกนี้รวบรวมไว้แล้วมากกว่า ๑,๐๐๐ บท มีทุกหัว เมืองมณฑล
 ทั้งบกัษ์ใต้และฝ่ายเหนือ เป็นหนังสือที่ถ้าได้มีผู้
 ศรัทธาพิมพ์ขึ้นไว้ไม่ให้สูญยี่ ก็จะได้ประโยชน์ใน
 ทางความรู้ไม่น้อย ทั้งจะเป็นการรักษาสมบัติของ
 ชาติไทยไว้ได้อีกส่วนหนึ่ง

ส่วนเรื่องฉันท์เขาวพจน์ที่พิมพ์ขึ้น เป็นหนังสือที่
 เก็บเอาบทกลอนที่กล่าวข้างต้นมาตั้งเป็นแม่บท แล้ว
 ผูกเป็นกลอนขยายความออกไป ตอนต้นที่พิมพ์
 แต่งเป็นฉันท์ ส่วนในตอนต่อไปซึ่งยังไม่ได้พิมพ์
 แต่งเป็นบทละครเรื่องเดียวตลอด เป็นเรื่องขนาด
 ใหญ่ สำนวนความและโวหารนับว่าแต่งดี ชวนอ่าน
 สมควรพิมพ์รักษาไว้ น่าเสียดายอยู่หน่อยที่การพิมพ์
 ครั้งนี้ ยังไม่จบข้อความในตอนต้นที่แต่งเป็นฉันท์ไว้
 เพราะกระชั้นงานเต็มที่ จึงมีโอกาศพิมพ์ได้เพียง
 เท่านั้น

ผู้แต่งฉันท์เขาวพจน์ ปรากฏในโคลงบาน

แพนกว่า ชื่อ “โมรา” แต่งเมื่อจุลศักราช ๑๒๔๖ (พ.ศ. ๒๔๒๗) เป็นเวลาล่วงมา ๕๐ กว่าปีแล้ว ได้ความว่า นายโมราผู้นี้ เป็นทหารมหาดเล็ก มียศเป็น เปชายน เทียบชั้นจ่านายสิบ แต่เรียกกันเป็นสามัญว่า “เปโมรา” ซึ่งนักหนังสือรุ่นเก๋ารู้จักกันโดยมาก เพราะเปโมราเป็นผู้ชอบแต่งหนังสือชนิดที่ขบขันโลดโผน มีปฏิภาณว่องไว และก็แต่งได้ดีชวนอ่านให้เกิดความบันเทิงขึ้นได้ นับว่าเป็นศิลปะของกวีอันหนึ่ง ยากที่จะเป็นได้ทุกคน ได้มีผู้จำบทกลอนที่เปโมราแต่งไว้ได้บางบท นอกจากที่มีอยู่ในฉันทะเขาวพจน์นี้ เช่น:—

“หมอเอี้ยงพังสาร คำโบราณท่านกล่าวมา
เป็นหมอให้ศึกษา เวชศาสตร์และทางลม”
(ตำราเวชศาสตร์ของเก่า)

ของเปโมราว่า

“หมอเอี้ยงพังสาร คำโบราณท่านกล่าวมา
เป็นหมอให้ยกขา ขันข้างหนึ่งแล้วจึงเบา”

๒

และ

“อย่าเรียนกลองแขก ทำให้ใจแตก
มันไม่เป็นผล เร่ตีตามบ้าน
รำคาญหูคน เขาว่าเขaben
ผู้คนนินทา” (ปฐมกกา)

ของเปโมราว่า

“จะเรียนกลองแขก อย่าตีให้แตก
จึงจะเป็นผล เทียวตีตามบ้าน
ทำการมงคล ไม่มีใครben
ผู้คนนินทา”

คราวหนึ่ง ตามที่หลวงภักดีอติศัย (ปาน วิมุกต
กุล) เล่าให้ฟังว่า เปโมราตามเสด็จสมเด็จพระยา
ดำรงราชานุภาพ จากกรุงเทพฯ ไปถึงท้ายเกาะใหญ่
ได้ยินเสียงอะไรโหยหวน ก็รับสั่งถาม เปโมราว่า
แน่ะอะไรร้อง

เปโมรากราบทูลเป็นโคลงว่าดังนี้

“เสียงนุชะเจื่อยแจ้ว จับใจ”
แต่พอกราบทูลได้เพียงเท่านั้น ก็ได้ยินเสียงบั้งๆ ต่อ

ท่าย จังรู้ได้ว่าเป็นเสียงสุนัขหอน เปโมราก็เลย
แต่งต่อให้จบเป็นโคลงบทหนึ่ง ดังนี้

๑ เสียงนุชเงี้ยวแจ้ว	จับใจ
เอ๊ะ ผิดพลาดไป	เห่าด้วย
โอย กัดฟ้ายาโย	หยอกเล่น หรือแม่
เอ๊ะ ผิดมนุษย์ม้วย	แน่แล้วนางหมา ฯ

ขออนุโมทนากุศลบุญราศีทักษิณานุปทาน ซึ่ง
หม่อมหลวงสนิท ฉัตรกุล ได้บำเพ็ญเป็นกตัญญู
กตเวทิตาธรรม จงนำมณูญผลให้สัมฤทธิ์แก่ผู้มรณะ
ตามฐานนิยม เทอญ.

กรมศิลปากร

๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๘

ฉันทะยาวพจน์

๑ เดือนแปดสิบเอ็ดขึ้น พฤษศ บดี
ปวอกนศกซัด เช่นไข
จุลศักราช พันเศษ สองนา
กับสี่สิบหกได้ แต่งสร้อยสิบสอน ฯ

๑ โคลงคาบกาพย์เกี่ยวเกี่ยว ประทับกัน
อีกจะกล่าวเป็นฉันท สืบไว้
เดิมพระพิษณุกรรม กล่าวสั่ง สอนนา
ทารกยักไข ชอบเด่นตามคณอง ฯ

๑ โมหรามะแสรัง เสกสรร
รวมประดิษฐ์คำขัน สืบไว้
นานจะเสื่อมศูนย์พรรค พวกเด็ก ลืมแฮ
ทารกจะกลับไผ่ พลิกเหล่นอย่างตรุณ ฯ

ร้าย
๑ บัดนี้จะกลับกล่าว โดยเรื่องราวทารก
มาย่อยกเป็นกลอน อ้างอมรนำเหตุ
พอสังเกตเลาความ แต่งไปตามเด็กร้อง

ในทำนองสมมุติ
 รวมกว่าร้อยบทคำ
 เต็กจำได้ดังนี้
 แต่โบราณบรม
 เป็นแต่หวังสืบผู้
 อ่างยมนามเทวา
 แลเมเท็จแบกใส่บ่า
 พอประทั้งประทัต
 มาประกอบแถมกัน
 บมิปิดโป่งาม
 คำเกรโกโร
 ไซ้คำพระคัมภีร์
 ไซ้คำจริงควรจด
 พอชักโยงใจเย็น
 ข้ำขมาทั้งมวล
 โดยฉะบับบอกชี้

คำกล่อมบุตรทุกถ้อย
 เวสสุกรรมสั่งไว้
 ร้องกันมีมานาน
 มาผะสมต่อตั้ง
 แต่พอรู้เลาความ
 เต็มมุสาเข้าแทรก
 ปดอยู่หน้าอยู่หลัง
 ตั้งบัญญัติตามชอบ
 บำรุงชั้นทางคด
 พึงอย่าตามเชื่อเล่ห์
 ไซ้ธรรมโมธรรมะ
 ไซ้บาลีบาลิง
 ล้วนคำปดแถมโกง
 ขออย่าเป็นโทษา
 หมดชะบวนเท่านั้น
 จิงใจโจนหนี แลนาฯ

๓๖

๑ สรรพวจนทารกา
 นามะจิงโจรราช

ปะทะบั้งฐะมา

๑ ประชุมประกอบวาที เป็นกถาคฤ
ก็อนันตกาพย์กลอนปน

๑ โบราณทรรกยกชน กำลังทำวล
สนุกนัระดมชุมนุม ๆ

๓๔

๑ ปางอินทรเทพยสถิตย์ ดุสิตมิ่งพิมานสวรรค์
เคยอาสนทิพยบันถัน ก็ระคายธุลีเคือง

๑ จึงจักษุส่องอุปติเหตุ ก็ประจักษ์ประชาเมือง
ฝูงชนประกอบพจนเนื่อง ปะหระถ้อยบถูกทาง

๑ เล่นโขนกะโจนประดุจลิง ก็สนุกนินไปพลาง
ร้องลำบมีเสนาะระคาง คติเพลงบกีนกัน

๑ ทารกจะเล่นก็สัปดน บมิกุลจะกล่าวขัน
ลำเล่นบเป็นบวรธรรม์ ดำริแล้วก็ตรัสหา

๑ สั่งเทวท้าวพิษณุกรรม์ ประสทิทธิพรประสาธมา
ท่านจงจรสนมิตกา กคคาลัยชราชน

๑ สงเคราะห์มนุษย์บุรุษโธ กยเหล่าตรุณสกล
สอนให้ประดิษฐ์พจนชน เสนาะชอบประกอบเพลง

๑ สั่งเสร็จเสด็จทิพพิมาน ทวารหับฉมเขลง
กับองค์มหสิวรเพ็ง ศิริพัคตรพืงชม

๑ บัดนั้นพระพิษณุกรรมสดับ ก็ประนตประ-
นมคม

สำแดงระเห็ดประดุจลม ก็ตระบัดไฟทอล

๑ สุ่มพระไทรรุขประเทศ พนแนวนิคมชน
ร่ายเวทประสิทธิวิรมนต์ นฤมิตสกลชกลาย

๑ เป็นคนขราพิรุธร้าง กรกุมคทาผาย
เห็นเต็กมะเลียงนิกรควาย ปะหระเล่นสนุกนิโลน

๑ จึ่งกล่าวภิปรายพจนถาม นิเนเจ้าจะออกโชน
ฤาชอบคะนองดุจทะโมน ก็จะช่วยประคิษฐ์เพลง

๑ มาลุนจะเล่นอุตรรื่อง ก็สนุกนิกรื่นเครง
ทำนองเสนาะก็อลเวง ผิจะเต็นจะรื่องรำ

๑ กุเคยคะนองขณะตรุณ และประคิษฐ์ประ-
ดับลำ
เพลงใดจะเล่นตะละระบำ ก็เสนาะสนุกนิตี ฯ

๑ บัดนั้นฝูงเด็ก ใหญ่น้อยจ้อยเล็ก พังเฒ่า

พาที ต่างวิ่งชิงแย่ง แข่งขันจรรลี คุณ
ตามานี้ ข้าเล่นด้วยคน

๑ จะเล่นเป็นไฉน จงช่วยสอนให้ ข้า
ก่อนตามกล ยัดเยียดเบียดมา ลุงตามู่ป็น
ชุดมุนวุ่นวน ล้อมรอบชอบใจ

๑ ฝ่ายท่านครูเฒ่า เห็นเด็กกรุกเร้า ราย
เรียงเคียงไสว เด็กเอ๋ยจงจำ ถ้อยคำกูไป
หลายอย่างทางไซ ทำนองคล้องกัน

๑ มีทั้งเต็นรำ ไล่หาถ้าทำ ต่างต่างทางขัน
ร้องเร่เห่กล่อม นิ่งล้อมแจจรร เพลงขับรับพัน
หลายลำทำนอง

๑ ครูเฒ่าจึงสอน เด็กเล็กสลดอน เล่น
ตามลำพอง ที่มันชอบโลน โลดโผนตามคลอง
ช่วงไซยไล่จ้อง จับคว่ำหากัน

๑ บ้างเข้าแม่สี เล่นขุ่มมรดี จำจำขัน
บ้างร้องจิงโจ้ เล่นไล่หลายพรรณ กล่อม
ขับรับพลัน หลายรอบชอบที

๑ ต่างทำจำได้ พร้อมพรักรักใคร่ เล่น
 สนุกคลุกคลี ท่านครูผู้เฒ่า บอกเล่าตามมี
 จบสั้นยินดี ตามคำอำมรินทร์

๑ จึ่งว่าเด็กเอ๋ย เองอย่าลืมเลย สืบ
 ไว้ใจถวิล สอนต่อกันไป จำใจอาจิน
 จ้านจงยิน เหย่งอย่างทางชน

๑ สำหรับทารก ผู้ใหญ่ไม่ยก ชู
 เชิดเกิดผล ไซ้เป็นประโยชน์ ไซ้โทษจักปน
 เล่นเป็นกังวล แก้วรำคาญใจ

๑ พระพิษณุกรรม สอนเด็กทุกพรรค ทุก
 สิ่งคำไซ้ สืบข้อต่อกัน ทุกวันนี้ไป ถ้า
 ใครสงสัย ไปถามท่านดู

๑ ท่านสอนเด็กแล้ว ยุรยาตรคลาดแคล้ว
 เหาะไปสิงสู่ พิมานไกรลาส ปราสาทเฟื่องฟู
 เดิมท่านเป็นครู เท็จจริงชั่งเอ๋ย ฯ

๒๕

๑ ยอกรประณตน์อ้อม สิริกราบสุเบญจางค์
 คุณทั่วทั้งโลกยมาวาง บนศิโรตรคือบวรอง

- ๑ ข้าขอร่เบียบพจน์ วรสุนทราสนอง
โดยเรื่องโบราณตรุดปอง เป็นกาศยัณันทบรรจง
- ๑ หวังสืบประยูรบุตร ปฏิบัติจะประสงค์
นานาเอนกนรจำนง จำแนกแยกระดับเพลง
- ๑ สำหรับตรุดเขาว์ จะประพฤติบรรเลง
สนานสนุกนอลเวง วิเวกสัปदनชน ฯ

๓. บทร้องจึงใจ

- ๑ จึงใจเอย มาโย้สำเภา หมาไล่เห่า
จึงใจตกน้ำ หมาไล่ซ้ำ จึงใจดำหนั ได้กัด้วย
สองหัว ทำขวัญจึงใจ โห้ฮิ้ว ฯ

เรื่องจึงใจ

๓๕

- ๑ สรวมช้พขอถวาย บังคมคำขยาย จึงใจ
เอ๋ยวิกต รูปพรรณขบขัน ฤว่าม้นมีชน
ไฉนจึงสัปदन ลงไปโย้สำเภา

- ๑ สุนัขน้ำอยู่ไหน เห็นสำเภาโย้ไป ตาม
ไล่ตะโกนเห่า จึงใจตกตะลึง โฉนผึ่งตกสำเภา
สุนัขไล่ซ้ำเจ้า ดำหนัระรี่ไป

๑ โฉนในชลธิ์ ได้ก่ด้วยอีกสองหัว นำ
ที่จะสงสัย ผู้ใดจะช่วยมัน ทำขวัญเป็นโฉน
จึงใจก็พูดได้ มันจึงให้อั่ว เอย ๆ

๒. บทร้องโพนเพน

๑ โพนเพนเอย กระเด็นสาयนาคน้ำ
ท่วมฟาก กระจายดอกพริก อีแม่ระริก อี
แม่ระรวย ไปตัดตองกล้วย มารองบายศรี
รัสมิต้ม้องหน้าวง อ้ายคงเป่าปี่ กระดี่ชะมด
อ้ายคดตีฉิ่ง ค้างคาวปากแห้ว อุ้มลูกมาดู
สะดุดข้หนู สะดุดข้หมา หกล้มปากแตก
สะดุดหนูแพรก แดกเสียบทำเนา พี่เพรา
นกกระจอก ผักบู่หญ้างอก ทองหลางใบมน
ชนกันยายมอญ ปัดประตู่ใส่กลอน นอน
เสียดกลางวัน ไก่ขันเอ็กเอ็ก ๆ

เรื่องโพนเพน

๒๘

๑ กาลนั้นโพนเพน หลักร้างโอนเอน กระเด็น
ชลธิ์ ลอยตามสาयนาคน้ำ ไม่อยากไยดี ตามบุญ
เวร นาคาพาไป

๑ ครั้นน้ำท่วมฟาก พริกออกดอกมาก
กระจายไสว อีแม่ระริก เห็นพริกดีใจ กู้เกลี้ยง
เสียงใส ร้องเรียกแม่ระรวย

๑ เราจักทำขวัญ เจ้าจงช่วยกัน ไป
ตัดตองกล้วย มารองบายศรี รัสมี่ฟุ้งพวย
มะโหรี่ด้วย ต้ม้องหน้าวง

๑ พิณพาทย์วงไหน หม้องกลองก็อใคร เว้น
ไว้อ้ายคง ใหม้นเป่าปี่ ฟังดีเสียงหลง แหบ
หวลชวนส่ง นิ้วกระดี่ไซ

๑ ชะมดกระเจาะ จวงจันทน์เจิมเยะ ฤกษ์
ดื่อก่อนไถง ประโคมพิณพาทย์ ยังขาดตัวใคร
อ้ายคดอยู่ไหน ตีแน่นแผ่งดี

๑ ค้างคาวปากแหว่ง อุ้มบุตรร้องแรง มา
ดุมะโหรี่ มรรคาชำรุด สะดุดบ่นปี่ หมู
หมามาข ล้มปากแตกแตน

๑ หนทางสกปรก เดินบุกเข้รก ลำบาก
ยากแสน สะดุดหญ้าแพรก แดกทำเนาแคลน
พบพี่เพราแหงน นกกระจอกออกอึง

๑ ชายฝั่งทางซอก ผักบุ้งพุ่งออก รก
 เรียวเฝ้าถึง ทองกลางใบมน ชนกันยายถึง
 ยายมอญร้องอิง ชนกันกุวา

๑ แกหน้เข้านอน ปิดประตูใส่กลอน นอน
 กลางวันหาว ยามเที่ยงไก่อั่น อัจฉรย์นักหนา
 ไก่อ้วนจ้ำ เอกอ้อเอ็กเอ็ก เอย ๆ

๓. บทร้องเสื่อข้ามฟาก

เสื่อข้ามฟาก กินหมากกินพลู เสื่อ
 บักกะตุ กินพลูใบเห่ลื่อง ๆ

เรื่องเสื่อข้ามฟาก

๓๕

๑ ครานั้นเสื่อเฒ่า โดดน้ำตามเขา ละถ้ำ
 ละล้งลอยไป ฉ่ายน้ำข้ามฟาก ก็ลุดลึงทันใด
 หิวหอบบอบใจ จะจับจึงไ้จี้ไ้จอนหาย

๑ เที้ยวเดินช่องแข่ง หิวหอบท้องแห้ง ชระ
 ทรุดชระเซทรงกาย อดเหนียวเปรี้ยวปาก ประดูจ
 เจียรจวนตาย หมากพลูเคี้ยวคาย ถึงบักกะตุ
 ก็แถมอง

๑ ตั้งตาชำเลื่อง พบพลูใบเหลือง จะกละ
จะกลามกินลอง เสือหิวบัตสี บคิดแก่กายลำพอง
พบภักษ์พอครอง ก็ครางระเร่กระหิมครึ้ม เอย ฯ

๔. บทร้องชะโมยปล้นพระฤๅษี

๑ เมื่อโน้น จะโมยเข้าปล้นพระฤๅษี สมบัติ
สิ่งใดก็ไม่มี ฉวยได้ฝาละมีก็เหาะไป ฯ

เรื่องชะโมยปล้นพระฤๅษี

๓๖

๑ เมื่อโน้นยังมีฤๅษี อยู่ยังกุฎี
ก็เชียวในเชิงชีมาน

๑ ม้วนง์หลับตาเล็งญาณ พวกรูใจหาญ
ก็ให้เข้าล้อมพร้อมกัน

๑ มั่นหวังว่าดีมีครัน รู้เวทเทศธรรม
คงรวบสมบัติเงินทอง

๑ องค์เดียวเปลี่ยวดีควรปอง พวกราทั้งผอง
เข้าปล้นขรวัวตาอาจารย์

๑ พร้อมใจเข้าตรงจงผลาญ ตรุกันพันบาน
ประตุก็พังดังโครม

๑ ขร้วตาคใจโล่โถม จงฟังที่โยม
นี่โทษอะไรไม่มี

๑ พวกโจรร้องว่าอย่าหนี ทำผิดกิจชี
โทษถึงปราชิกลี้ก

๑ สีกาเข้าห้องต้องสีก โจทก์หาว่าดึก
ก็ปล้ำก็ปลุกคลุกคลี

๑ เงินทองมีฤฤาษี มาให้โดยดี
พอถ่ายที่โทษถึงตน

๑ ขร้วตาทอกว่ากูจน บำเพ็ญมรรคผล
ไม่มีสมบัติชัดจริง

๑ นี่ใครโจทน์ว่าอึง ปล้ำหาพาหญิง
ก็ยังไม่เคยเชยชวน

๑ พวกโจรโกธณุนหุนหวน แก่อย่าสำนวน
เอาไฟเข้าถนกันถาม

๑ ดาบศโคตดินโครมคราม โจรไพรโล่จาม
ก็ผลุดเข้ากรวัดโบย

๑ ฉวยได้ฝ่าละมิดีโหวย เหาะร่อนี่ชะโมย
ก็เชิดก็ชูดู เอย ฯ

๕. บทร้องจกเงาะจกเงาะเจ้า

๑ จกเงาะจกเงาะเจ้า หนี้งอกบนเขา จกเงาะ
เจ้าขึ้นไข่ สองมือเข้รัด จกเงาะจิดขี้ไหล ฯ

เรื่องจกเงาะจกเงาะเจ้า

๑๓

๑ บัดนี้มุนีนารถ	จรจากกฏไป
เหาะหน้ชะโมยไพร	ก็ลู่เขาพนมวัน
๑ หยุดยอดคีรินทร	ที่ชะงุ้มชะเง้อหัน
หินหักกะพักบัน	จกเงาะจกระโจนไป
๑ เห็นหญ้าชะงุ้มเขา	จกเงาะเจ้าจะขึ้นไข่
ฤษัก็ดีใจ	กรกุ่มตระกองฉวย
๑ มุนีสุนูกนัก	บมิติดจะเขินขวย
โศดตูปตะครุบพวย	ดุดพานะรินทร์รำ
๑ สองกรตระกองรัด	จกเงาะจิดก็ถึงกรรม
ไข่ไหลกระเด็นดำ	ตระหลบพุงกระจ่ายเหม็น
๑ ดูบศก็อาบต	ระเห็ดวัดตะวันเย็น
โจรไพรบได้เห็น	ก็เจริญสมาธิมาน ฯ

๖. บทร้องเจ้าการะเกต

๑ เจ้าการะเกตเอ๋ย จี่มำเทศว่าจะไปทำยวัง
ชักกฤษออกแวงว่าจะแทงฝรั่ง เมียห้ามไม่ฟัง
เจ้าการะเกต เออ ๆ

๗. เรื่องเจ้าการะเกต

๓๘

๑ โอระว่าเจ้าการะเกตเอ๋ย หวนเมียบไปชมเขย
ที่ท้ายตลาดหลังวัง

๑ ขับจี่มโนมัยใจหวัง พอพบพวกฝรั่ง
ซระเซซระซุนเมาซาน

๑ อาจขวางทางมั่วด้วยโวหาร ทำที่ขยับพาล
วิวาทเข้ากันกีดกวน

๑ การะเกตโกรธวุ่นหุนหวน ชักกฤษประชิดชวน
จะแทงฝรั่งรำเพลง

๑ เมียวิ่งเข้าชิงกฤษคิดเกรง อีกกะที่กกรีกเกรง
เมียขอสักครึ่งฟังคำ

๑ การะเกตเงือกฤษแทงถล่ำ พลัดตกหกละมำ
ฝรั่งก็ลั่นไป

๑ ไม่เชื่อเมียห้ามเป็นไฉน เมื่อยขัดตนจิตใจ
ก็พาเมียกลับมา เออ ๆ

๗. บทร้องข้างงาต

๑

๑ ผัดพ่อผัด ข้างงาต แทนคนไม่เข้า

๒

๑ ไถให้ทัน ให้มันสองหัว ให้ผิวสองคน

๓

๑ ผัดเจ้าล่อ เข้าเหนียวสองห่อ ไม่พอกันกิน

๔

๑ ข้างๆ ตัดเต่าร้าง ข้างกินใบไผ่ วัวกินหญ้า
ม้ากินสลดไผ่ เจ้าสังข์ศิลป์ไชย ทาขม้นเหลืองอ่อน
บุหรี่ป่าหรั้น นางจันตะละเมะ๑ นางสิ้นหน้าเกาะ
โจ้งจ๊ะโจ้งถึง ๆ

รวม ๔ บท

๕ เรื่องข้างงาต

๒๗.

๑ ครานันเจ้าพลาย สารชัยมันพราย วัง

คว้างวางมา ตัวแก่นงาเกก ร้ายกาจเก่งกำ
 ฝูงเด็กเฮฮา ล้อลื้อพัลวัน

๑ ร้องผัดพ้อผัด พลายเต่างาลัด งุ่มง่ามก่งัน
 แทะคนไม่เข้า ไล่เราให้ทัน แถมให้เผือกมัน
 อีกผัวสองคน

๑ ขำผัดเจ้าล่อ เข้าเหนียวสองห่อ มันไม่
 เป็นผล ไม่พอกันกิน มากมายหลายตน เล่น
 สนุกนิชุกชน พ้อพลอยไล่แทง

๑ เลี้ยวไล่ไปมา ท้องแห้งหิวหญา เข้าดง
 แอบแฝง คนตัดเต่าร้าง แบกมาเต็มแรง พบ
 พลายยื่นแข็ง เคี้ยวใบไผ่กิน

๑ เหลี้ยวดูข้างขวา เห็นวัวกินหญ้า ทำที่
 ผันผิน กลับหลังมาเล่า พบม้าใจทมิฬ เห็น
 มันเคี้ยวกิน สลัดไต่ในดง

๑ เจ้าสังข์ศิลป์ไชย รูปโฉมประไพ ผิวเนื้อ
 นวลหงส์ ทาขมิ้นเหลืองอ่อน ตกแต่งแปลงองค์
 เดินตัดลัดพง หนีพลายกรายมา

๑ เห็นห้างวางพรรณ บุหรืเข้าหรืน สิ่งของ
 นานา สาวน้อยนึ่งชาย ชายเนตรส่องหา นาง
 หนึ่งโสภา นึ่งเรียงเคียงกัน

๑ นางจันตะละเมะ นางสิ้นหน้าเกาะ รูปงาม
 นามขัน เจ้าสังข์ชอบใจ รักใคร่ผูกพัน จึ่ง
 ร้องเพลงพลัน ถึงโจ่งจ๊ะเอ๋ย ฯ

๘. บทร้องใครตักกันเน่ากันหนอน

๓

๑ ใครตัก กันเน่ากันหนอน พระอินทร์ถือสร
 ขี่ม้าไล่พัน ดวงจันทร์ลั่นบอ ยอเปี้ยวเลี้ยว
 บังยังบูด ฯ

๒

๑ มดตะนอย ต่อยใบพญู ถ้าใครเลดู
 ๕ ๕
 คนนินขตด ฯ

๓

๑ มดตะนอย ต่อยกันขัน ถ้าใครยิงพัน
 ๕ ๕
 คนนินขตด ฯ

เรื่องไครตทกกันเน่กกันหนอน

๑๖

๑ พระพายชายฉินกลื่นฉิว	สบนาสิกปลิว
ฤาไครขยายวาโย	
๑ เราจกัจับยามมะโค	ชาตุร้ายพุงโร
ด้วยโรคอบตเบียดเบียน	
๑ เต็กนั่งเบ้ผนังงกงเกวียน	นับนิ้ววงเวียน
เพื่อตททิสราหุจร	
๑ ไครขยายกันเน่กกันหนอน	พระอินทร์ถือศร
ขี้มำไล่ฟันดวงเดือน	
๑ ถิ่นบ่อยอเปียวเลียวเชือน	ตอบ่งขี้เบือน
ก็ปุดลงตนตัวเอง	
๑ บ๊ะเราดอกหรือโตนเฟง	นับยามผิดเพลง
จะขอผะเคียงเสียงดู	
๑ ว่ามดตะนอยต้อยใบพลู	ถ้าไครแลดู
ผูน้อย่าเถียงเที่ยงธรรม	
๑ กั้มดตะนอยต้อยกันจัน	แม้ไครยิงฟัน
คนนั้นก็แท่นเอย ๆ	

๙. บทร้องนางแมวขอฝน

๑

๑ นางแมวเอ๋ย ท่านให้ขอฝน ขอน้ำมนต์
 รดหัวนางแมวบ้าง ขอเบี่ยค่าจ้าง หามนางแมวมา
 ให้ถูกทั้งข้าว อย่าให้ข้าวตายฝอย ข้าวเกี่ยวน
 ละสองร้อย อ้อยล่ำละยี่สิบ ไปซื้อหมากดิบ
 ถึงเมืองไชโย ลูกสาวโตๆ เร่งให้มีลูก ข้าว
 ทีวีให้ถูก ลูกไม่อย่าให้แพง ทำตาแดงๆ ร้อน
 รับร้อนเร่ ฝนก็เทลงมาๆ ฯ

๒

๑ เทวดาลาหก ฝนฟ้าไม่ตก ออกลูก
 จะแตกคราก ผลกรรมลำบาก ลูกนี้ก็ไม่ว่า
 ขนข้าวในนา ขนปลาในน้ำ ข้าวโภชนข้าวฟ่าง
 ผลไม้นานา ขอเชิญแมวมา ว่าจะให้ขอฝน
 ขอน้ำมนต์ รดหัวแมวบ้าง ขอเบี่ยค่าจ้าง หาม
 นางแมวมา ให้ถูกทั้งข้าว อย่าให้ข้าวตายฝอย
 ข้าวเกี่ยวนละสองร้อย อ้อยล่ำละยี่สิบ ไปซื้อ
 หมากดิบ ถึงเมืองไชโย ลูกสาวโตๆ เร่ง

ให้มีลูก ข้าวก็ให้ถูกลูกไม้อ่าให้แพง ทำ
ตาแดงๆ ร้อนรับร้อนเร่ ฝนก็เทลงมา ฯ

๓
๑ บั้นเมฆเสียดก่อน มีละครสามวัน หัวสั้น
ชนกัน ฝนก็ถล่มลงมาๆ แมวหางขอด ตลอด
หางยาว สีเท่าดำแดง แมวกินปลาอย่าง แมว
กินปลาแห้ง ฝนตกหน้าแล้ง อยู่ที่บ้านสะเดา
เย็นทั้งรากข้าว ปลาหลุดปลาไหล ปลากระทิงวิ่งไล่
อยู่ที่ในท้องนา นางเมขลาเอ๊ย มาจากเมืองบน
ท่านให้ขอฝน ฝนก็เทลงมาๆ ฯ

๔
๑ ฝนตกแดดออก นกกระจอกเข้ารัง แม่
หม้ายใส่เสื้อ ถอเรือไปดูหนัง ฯ

รวม ๔ บท

๕
เรื่องนางแมวขอฝน

๓๕

๑ ฝนฟ้าเจ้าข้าเอ๊ย ก่อนไฉนบเคย มาเลิก

แล้งเลยหาย เดือนแปดเป็นวสันต์ เกยพิรุณ
โพรยปราย เมฆตั้งกลับกระจาย จึงจะขอนางแมว

๑ จับเจ้าไส่กรงหาม ขะบวนแห่แลหลาม
นางวิพารี่ว่าแปว คุจรู้ภาษา ทำแต่ตาเบ้งแบว
ไม่คั่นกระโดดแหว เด็กก็ร้องขอพร

๑ ข้าจะขอฟ้าฝน อีกจะขอน้ำมนต์ รดศรีษะ
เปี่ยมปอน ปั้นข้าวจะถูก ผลไม้ก็ถาวร วิพารี่
เอ๋ยขอพร จงสฤษดิ์สมบุญ

๑ บันดาลลมตลบเมฆ หมอกพยับบ่อติเรก ก็
บดบังแสงสุรีย์ นางวิพารี่ตาแดง พระพิรุณเพิ่มพุล
วายุพัดมามูล ฝนก็เทลงมา

๑ เทวดาลาหก ฝนฟ้าก็บตก ออกลูกจะ
แตกหาว ผลกรรมลำบาก บุตรก็บินินทา ขน
ข้าวที่ในนา ขนปลาที่ในชล

๑ ข้าวโภชน์แลข้าวฟ่าง ผลไม้ต่างๆ ขอเชิญ
วิพารี่ดล บันดาลพระพิรุณ ว่าจะให้ขอฝน อีก
จะขอน้ำมนต์ รดศรีษะนางวิพารี่

๑ จะขออัฐค่าจ้าง หามนางวิพารี่พลาง ให้ถูก

ทั้งข้าวปลา อย่าให้ข้าวตายฝอย เกวียนตะไพ
ราคา อ้อยอีกลำหนึ่งหนา สองเก็กก็พอกิน

๑ ซอหมากดิบไซโย ลูกสาวใครโต จงจิตต์
คิดถวิล เร่งให้มืบุตรเสีย ข้าวให้ถูกอาจिन
ผลไม้อย่าสิ้น บมิแพงทุกพรรณ

ฝ่ายว่านางวิพาร้ เจ้าก็นั่งกลอกตา แดงๆ
แสงฉั่น ทำร่อนรับร่อนเร่ ฝนก็เทลงพลัน
น้ำก็ท่วมไหลหล่น ลบตลิ่งนาดำ ฯ

๓๓

๑ บทหนึ่งก็ร้องต่อ ที่จะขอพรุนพร้า
ฝู บินเมฆเสียก่อนทำ มีละครอีกสามวัน

๑ บางรับขยับทำ ว่าหัวสั้นจะชนกัน
พาร้องคะนองถื่น ฝนก็เทลงมาพรุ

๑ วิพาร้นหางขอค บัดตลอดจะขบหนู
หางขวาน่าเอ็นดู ทั้งสี่เท้าก็ดำแดง

๑ นางแมวกินปลาอย่าง วิพาร้งงเอาปลาแห้ง
ฝนตกกระดูแล้ง อยู่ที่ดินสะเดาดี

๑ จงเย็นทั้งรากข้าว
ทั้งปลากะทิงมี

ปลาหลดไหลกระเจิงหนี
ก็วิ่งไต่อยู่ในนา

๑ นางเมขลาเอ๋ย
ท่านขอพิรุณา

แม่มาจากสวรรค์หว่า
ฝนก็เทลงมาปรอย

๑ เดชกุศลมี
ร้องวนเป่นก้นหอย

โดยวิธีโบราณถ้อย
ฝนก็เทลงมาจริง

๑ น้ำท่วมทุกนาทุ่ง
ข้าวปลาก็ถูกยั้ง

ทั้งผักบุ้งก็งามพรั่ง
กว่าเก่าก่อนที่เคยขาย

๑ ทั้งผลไม้สวน
ฝูงชนก็สบาย

ก็ตูดกอดุมหลาย
เป็นสุขสิ้นระกายหมอง

๑ ได้ฟังพระบารเมศ
การุญให้แห่ร้อง

เพราะพระเดชพระคุณครอง
วิพารับทโบราณ เออ ฯ

๓๕

๑ วาระนี้จะกล่าว
ผัวมะร้างหลายปี
สัปดนารี่
สรรเสริญนางวิพาร์

หญิงเฒ่าหม้ายยังสาว
ออกมาเล่นน้ำฝน
เย็นสบายกาย

๑ ครั้นกระจำงายหมอก ฝนก็ตกแดดออก
นกกระจอกบินถลา กลับสถิตย์รวงรัง

สุขเกษมปรีดา
ก็ใส่เสื้อกันหนาว

หญิงเป็นหม้ายผัวอย่า

๑ ยังคิดความสนุก
ยังจะอยากเป็นสาว
จะชะล่าเรื้อยาว
ถ่อไปดูหนังตะลุง ฯ

เจ้าก็หายคลายทุกข์
จรถึงท่า
น้ำแห้งตลิ่งหา

๑๐. บทร้องตงไขลัม

๑ ตังไขลัม ต้มไขกิ้น ไขตกดิน ไคร
อย่ากิ้นไขเนื้อ

๒ ไกวแขนเสี้ย จะด่วนไปไร ลูกร้องไห้
ด่วนไปด่วนมา

๓ แม่ไครมา น้ำตาไครไหล ได้เบ๊ยสองไพ
ติดกันแม่มา

๔ ไครอื่มาก่อน ไปดูโขนดูหนัง ไครอื่
ที่หลัง ล้างถ้วยล้างชาม

๕

๑ เนิบๆ กินข้าวไม่เปิบ กินแต่ปลาเปล่าๆ

๖

๑ โตงเตงโตงเว้า กินแต่ของเขา ของตัวเก็บไว้

รวม ๖ บท

เรื่องตงไข่ม

๗๗

๑ นางแม่ลูกอ่อนเอ๋ย
ดูหนังตะลุงเพลิน

จรเลยกระเจิงเดิน

สละบุตรบนำพา

๑ ทารกละห้อยโหย
พี่ปลอบประโลมพา

ก็กระหายตะโกนหา

กนิฐน้อยพอคลายใจ

๑ แต่แต่อุแม่ณา
ลงเปลก็เห่ไถว

อรโอบตระกองไสย

บสงบตะมึงแจ

๑ มาพี่จะบดบ่อน
ขันสอกระออแอ

กระยาเปียกอร่อยแหล

กรกวักกระแด่วดู

๑ เออเจ้าจะตั้งไข่ว
โอบอุ้มตระกองชู

พี่ก็ปลอบประโลมหนู

ว่าไข่วลั้มจะตัมกิน

๑ พี่ข้างระเบียบพจน์
ฟองไค้นะตกดิน

ดูจันท์วิเชียรอินทร์

ใครจะกินไข่วเน้อ เอย ฯ

เรื่องไกวแขนเสีย

๒๘

๑ แม่หม้ายคูหนึ่ง	กลับมาเซซัง
เสียงบุตรวายเวย	เจ้าไกวแขนเดิน
รับถ้วนจรเลย	โอ้บุตรกูเอ๋ย
รำไห้โหยหา	

๑ เจ้ารับดีลาค	จะวิชะวาด
ถ้วนไปถ้วนมา	โตงเตงฟัดอก
เขาให้หุยฮา	เจ็บใจอาตมา
ขวยเงินเคื่องใคร	

๑ เพราะพ่ออายหนู	เกล้งขำทำกู
บมีปราไสย	ชายเห็นชายเคาะ
เย้ยเยาะไยไฟ	เจ้ารับครรไลย
วังเหยาเหย่ามา	

๑๒

๑ อรเร่งจรคลา	มรคาทรไกล
วันคนมันก็ไซ	บริภาษนิวกิล

๑ สุกจะอายุอประหยด กิตติพจน์รชน
 อรรับจรดล ก็ลุดฤหสถาน

เรื่องแม่ไครมา

๓๖

๑ พี่อหนูน้อยขลมาร- ดาต่วนมาพาน
 ก็ร้องด้วยคำล้าคอ

๑ เออแม่ไครมาโน้นหนอ น้ำตาไครกลอ
 นิ่งเถิดนะน้องกินนม

๑ อีกทั้งจะได้กินขนม อัฐแม่มีถม
 ได้เบ๊ยสองไพติดมา

๑ น้เมื่อยังบ่เคยงสา ครั้นค่อยวัฒนา
 กีบ่อนก็เปิบอาหาร

๑ ทารกตาลชะโมยมาพาน ชอบมัจฉมังสหวาน
 ก็เลือกก็เล็มกินปลา

๑ พี่สาวรำพ่อไปมา ร้องโดยภาษา
 ทารกคะนองกำเริบ

๑ เต็นรำทำร้องเฉิบ ๆ กินข้าวไม่เปิบ
 กินปลาเปล่า ๆ หมดกัน

๑๑ มั่นช้างกินช้านานครัน ไปไหนไม่ทัน
มันหลอนว่าเสียงกลองดัง ๆ

เรื่องใครอื่อก่อนดูโขงดูหนัง

๑๒

๑๑ ใครอื่อก่อนดูโขงดูหนัง ใครอื่อกที่หลัง
ล้างถ้วยล้างชามคนเดียว

๑๒ นั่งมันฉลาดเฉลียว ส่วนของมันเหนียว
กินของของพื้หมดขาม

๑๓ นางพ้จ้งแสรังทำถาม ของกุดะกลาม
ของเองอยู่ไหนไม่เอา

๑๔ ถือว่าโตงเตงโตงเว้า กินแต่ของเขา
ของตัวเก็บไว้ไม่กิน ๆ

๑๑. บทร้อง ๗ บท

๑

๑๑ หมูปหมีบคืบชน มนใหม่ให้หา
เลขาหัวแดง กินแดงโมคิ

๒

๑๒ ขตุ่กลางนา ขตุ่ตากแก ขมุ่กคนเก'
อุดแอดอุดแอด อรเน่อร์ชร

๓

๑ เขย่งเกงกอย เห็นจัวกีนอ้อย ที่ไหนบ้างเน้อ

๔

๑ รั้วข้าวสาร สองทะนานข้าวเปลือก เลือก
ท้องใบลาน พานเอาคนข้างหลังไว้

๕

๑ กาๆ	ไต้ลูกมึงมา	มายัดใส่พก
กูไต้ลูกนก	มาโยนเล่น	พ้อมึงเต็น
แม่มึงรำ	อ้ายลูกกาดำ	ร้องกาๆ

๖

๑ เจ้านกสี่ชมภูเอย จับอยู่ที่ไม้เรียว ร้อง
ต้อยตริตติเตียว อ้ายบัดดีเตียวๆ เอย

๗

๑ นกเอี้ยงเอย	มาเลี้ยงควายเฒ่า	ควายกินข้าว
นกเอี้ยงหัวโต	จับต้นโพธิ์	ร้องไห้หึงๆ
จับต้นขิง	เขาก็จึงลงมา	จับต้นข่า
เขาก็จ่าเจ้าให้	จับต้นไทร	ไถลกลาก
จับต้นหมาก	เขาก็จาลงมา	จับต้นจำปา
นกเอี้ยงหัวโต ๓		

๒๘

๑ เด็กเอยเคยเล่น

ชวนกันหรรษา
 ค่อยหัดเจรจา
 ขำเล่นด้วยคน

๑ เล่นทายไม่ถูก

หมุบหมับคืบชน
 เลขพาเวียนวน
 กินแต่งโมดิบ

๑ เพื่อนวนเวียน

หยอกเข้ายุบยิบ
 ร้องเล่นซบซิบ
 ไม่ศัพท์สิ่งใด

๑ เจ้าก้มหัวลง

ทุบหัวลงไป
 ไม่รู้สงสัย
 ขตุกลางนา

๑ ขตาตุ๊กแก

อรแน่นอร์ตา

เมื่อเล็กเราเป็น
 ขำหยอกหนูน้อย
 มาน่เถิดหนา

มือหยิบจุมูก
 มนใหม่ให้หา
 ศรัษะแดงมน

ชอบใจไล่เปลี่ยน
 ตีความไม่เห็น
 ฟังไม่ได้สับ

ชักผ้าคลุมปง
 ทายว่าใครโชค
 หมอบมองร้องไข

ขมูกคนแก่
 มั่นร้องเซ่น

ตามมื่อต่อมา
อืดแอ้อืดแอ

๐ ทายถูกคนไหน
คอยทูปตอแย
พิกัดเกินแปล
อย่างนมมา

๐ ที่มันเต้นโลด
เขย่งไปหา
กล่าวตามตำรา
ปากร้องละเมอ

๐ เขย่งเก่งกอย
ที่ไหนบ้างเนื้อ
บอกไปเกิดเกลอ
เกลี้ยงกล่าวเป็นกล

๐ แม่ว้าวัวดำ
บรรลั้วยายชนม์
ก็ทายสัปดน
ตึกนาแกงตาย

ปลอยส่งลงว่า

ก้มหัวลงไป
มันเล่นพิลึก
ถ้อยคำจำแน

พลันขึ้นกระโดด
ข้างหนึ่งคอยถาม
เขย่งไปหา

เห็นวัวกินอ้อย
ถามว่าวัวไหน
แดงดำร่าเพื่อ

บอกตึกน้ำครำ
วัวแดงเล่าไซ้
ฟังไม่เป็นผล

๑ มานี้เกิดเจ้า
ทั้งสองบกลาย
มุดไปทั้งหลาย
ทั้งสองคอยพาน

๑ พร้อมกันขันขบ
รีข้าวสาร
เลือกท้องใบลาน
พานคนหลังไว้

๑ กันอยู่ในคอก
ต้องมีคำไข
กุญแจอันใด
ถูกเปิดปล่อยกัน

๑ ชวนเชื่อนเพื่อนเล่น
ชมนกหกหัน
จับอยู่เร็ววัลย์
ต้อยตริตติเตียว

๑ นันนกเอียงเล่า
หัวโตตัวเคียว

จับมือกันเข้า
พวกหนึ่งเข้าลอด
ร้องเล่นตามสบาย

ปากร้องคอยหลบ
สองทะนานข้าวเปลือก
ลอดพื้นไอบาน

มันมิให้ออก
ทายถูกถามแก้
นากเงินทองไฉน

ลมพัดเย็นๆ
นกสี่ชมภู
ช่างพูดขยัน

มาเลี้ยงควายเผ่า
บินจับต้นโพธิ์

พุ่มไม้ใบเขียว
เสียงหึ่ง ๆ ออ

๑ ไปจับต้นขิง
ลงมาจนจ่อ
เขาค่าเขาทอง
งันงอกกพวา

๑ ทำไถลดลาก
มันลากลงมา
เลียงหลักบินถลา
หัวโตเท่ากะบุง

๑ หนัภัยไปพัน
ค่อยคลายวายนุง
เด็กไล่ป่าพลู
ไปสู่รังตน

๑ มันป่าไม่ถูก
พลัดลงมัดดล
ตกตายจยชนม์
สร้างก้ามทำนรก

ร้องให้ใจเหี่ยว

เด็กเล็กไต่ยง
หนีไปต้นข่า
จับไทรใจห่อ

หนีไปจับหมาก
สงสารนกเอี้ยง
ไปจับจำปา

หยุดพักไชร้งน
หายเหนื่อยบินไป
บินลัดตัดทุ่ง

นางกาแม่ลูก
เข้าถูกลูกนก
อ้ายเด็กชุกชน

๑ ร้องพ้อกาๆ
 กูช่อนไส่พก
 ก็ได้ลูกนก
 โยนเล่นเขี่ยหยัน

ได้ลูกมึงมา
 อีกตัวหนึ่งไสร
 จะแกล้งฉีกอก

๑ กล่าวโดยเต็กร้อง
 สัมผัสพัดกัน
 ตามชนคำขัน
 รวบรวมขยายเอ่ย ฯ

เป็นลำทำนอง
 ดูไม่เป็นผล
 มากมายหลายพรรณ

นายหุ้มไวน้อง ผู้พิมพ์โฆษณา พิมพ์ที่โรงพิมพ์ อาเจ้า
ตำบลสามแยก ถนนเจริญกรุง
พระนคร ๑๒/๑๒/๗๘